

FOLOSIREA SITUAȚIEI DE SERVICIU LA SĂVÂRȘIREA INFRAȚIUNII DE LIMITARE A CONCURENȚEI LIBERE

Sorin TIMOFEI

Catedra Drept Penal și Criminologie

The use of the employment situation for committing the offence of free competition limitation (art.246 of the Criminal Code of Republic of Moldova) is analyzed in the present article. The ideas contained in the Law with regards to competition protection are developed and the possible hypotheses where the use of the employment situation might be admitted are underlined. The opinions of some well-known scientist are presented and at places debated.

În una din publicațiile anterioare a fost supusă analizei, prin prisma dreptului penal, noțiunea „acordul anticoncurență” [1]. Din conținutul acesteia se poate concluziona că acordurile anticoncurență sunt încheiate de decidenții având, de cele mai multe ori, calitatea de persoană cu funcție de răspundere sau persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală.

În acest context, trebuie de menționat că, în conformitate cu art.15 din Legea Republicii Moldova cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 20.07.2006, „activitatea autorităților administrației publice în relațiile cu întreprinzătorii trebuie să fie proporțională asigurării intereselor societății și protecției drepturilor întreprinzătorilor. Autoritățile administrației publice nu vor întreprinde acțiuni în exces necesităților atingerii scopurilor societății” [2]. De asemenea, la lit.c) art.5 al Legii Republicii Moldova cu privire la protecția concurenței, adoptate de Parlamentul Republicii Moldova la 30.06.2000 [3], printre tipurile de acțiuni anticoncurență este specificată activitatea autorităților administrației publice de limitare a concurenței. În art.9 al aceleiași legi legiuitorul stabilește expres interdicțiile privitoare la acțiunile autorităților administrației publice care limitează concurența.

Contrar acestor interdicții, persoanele cu funcție de răspundere, dar și persoanele care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, săvârșesc fapte care aduc atingere libertății concurenței, fapte care urmează a fi încadrate conform art.246 „Limitarea concurenței libere” din Codul penal.

În legătură cu cele evocate, nu putem face abstracție de următoarele întrebări ce apar la calificarea infracțiunii prevăzute la art.246 CP RM:

1) este oare subiectul infracțiunii date unul special (și anume: persoana cu funcție de răspundere sau persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală) sau unul general (iar persoana cu funcție de răspundere, dar și persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, nu sunt decât categorii ale acestui subiect)?

2) este oare necesară calificarea suplimentară, atunci când infracțiunea de limitare a concurenței libere este săvârșită de o persoană cu funcție de răspundere sau de o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală?

3) care trebuie să fie calificarea în cazul săvârșirii limitării concurenței libere de două sau mai multe persoane, dintre care nu toate au calitatea de persoană cu funcție de răspundere sau persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală?

În literatura de specialitate răspunsurile la aceste întrebări sunt contradictorii. În cele ce urmează ne propunem analiza punctelor de vedere litigante, precum și fundamentarea propriei poziții vizavi de aspectele examinate.

Înainte de toate, consemnăm că în art.246 CP RM nu se circumstanțiază nici „săvârșirea infracțiunii cu folosirea situației de serviciu” (cum se face, de exemplu, în alin.(2) art.178 „Neadmiterea, limitarea sau înlăturarea concurenței” din Codul penal al Federației Ruse [4]), nici „săvârșirea infracțiunii cu folosirea funcției” (cum se face, de exemplu, în pct.3) alin.(2) art.195 „Practica ilegală anticoncurențială” din Codul penal al Armeniei [5]). Dacă în art.178 din Codul penal al Federației Ruse și în art.195 din Codul penal al Armeniei se atestă posibilitatea agravării răspunderii penale față de o persoană cu funcție de răspundere sau o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală [6], înseamnă oare că persoana având numitele calități poate fi subiectul infracțiunii prevăzute la art.246 CP RM?

Clasificând infracțiunile economice în funcție de prezența sau lipsa calității speciale a subiectului, E.Muradov [7] distinge următoarele trei clase de infracțiuni:

- 1) infracțiuni economice având un subiect a cărui calitate specială este expres indicată în lege;
- 2) infracțiuni economice având un subiect general;
- 3) infracțiuni economice având un subiect special, deși legiuitorul nu indică expres calitatea acestuia.

Autorul sus-numit raportează monopolismul infracțional la cea de-a treia clasă.

Această aserțiune își găsește sprijin în doctrina penală națională. Astfel, în opinia lui V.Stati, persoana fizică, care apare ca subiect al infracțiunii prevăzute la art.246 CP RM, trebuie să aibă calitatea unui subiect special, și anume: „să aibă capacitatea de a încheia un acord în numele agentului economic sau al autorității administrației publice” [8]. Totuși, numitul autor specifică: „... această cerință se aplică numai subiectului care realizează întreaga latură obiectivă sau doar acțiunea principală” [9]. Dacă subiectul este coautorul care execută numai acțiunea adiacentă, nu se cere ca acesta să aibă vreo calitate specială [10]. V.Berliba nu face careva precizare privitoare la ipoteza coautoratului, menționând doar că subiectul infracțiunii de limitare a concurenței libere este „persoana fizică care, pe baza situației de serviciu sau a puterii, a statutului juridic în sfera antreprenoriatului, poate realiza actele care formează latura obiectivă a infracțiunii, adică persoana împuternicită să ia decizii, ori persoana care apare în numele subiectului economic dominant sau din partea organului de stat în calitate de conducător, persoană cu funcție de răspundere sau altă persoană împuternicită” [11].

Din opiniile reproduse mai sus rezultă că: 1) trăsătura caracterizantă a subiectului infracțiunii prevăzute la art.246 CP RM este lipsa descrierii calității acestui subiect în textul legii penale; 2) calitatea subiectului poate fi dedusă din descrierea laturii obiective a infracțiunii de limitare a concurenței libere.

În același timp, cele două opinii nu reușesc să releve tranșant dacă calitatea de persoană cu funcție de răspundere sau de persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală, pe care o poate avea subiectul infracțiunii prevăzute la art.246 CP RM, este o calitate unică sau alternativă.

Pentru ca o persoană să poată fi considerată subiect special al infracțiunii, ea trebuie să dispună de resursele de a o comite. Reieșind din prevederile art.123 și 124 CP RM, facultatea de a exercita contrar legii funcțiile autorității publice sau acțiunile administrative de dispoziție ori organizatorico-economice reprezintă acele resurse care îi permit persoanei cu funcție de răspundere sau persoanei care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală să săvârșească infracțiunea de limitare a concurenței libere.

Cu siguranță, calitatea de persoană cu funcție de răspundere sau de persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală este o calitate alternativă, și nu unică, a subiectului infracțiunii prevăzute la art.246 CP RM. În acest sens, este concludentă poziția lui O.G. Karpovici, care consideră că persoana fizică care apare ca obiect al monopolismului infracțional poate avea oricare din următoarele calități speciale:

- 1) întreprinzător individual;
- 2) conducătorul sau reprezentantul plenipotențiar al persoanei juridice care desfășoară activitate de întreprinzător sau altă activitate economică;
- 3) persoana cu funcție de răspundere sau alt funcționar de stat sau municipal din cadrul unei autorități a administrației publice centrale sau locale [12].

Un punct de vedere similar este exprimat de către A.P. Kuznețov [13].

Ne raliem acestor opinii, astfel confirmând că subiectul infracțiunii de limitare a concurenței libere este un subiect special, nu un subiect general. De aceea, nu putem susține următoarea afirmație: „Deoarece în art.178 din Codul penal al Federației Ruse nu este indicat altceva, subiectul infracțiunii în cauză este persoana fizică responsabilă, care a atins vârsta de 16 ani (adică subiectul infracțiunii este un subiect general). Altă soluționare a chestiunii date ar echivala cu o interpretare restrânsă a legii penale, ceea ce este inadmisibil” [14]. Că nu oricare persoană, dar numai cea având o calitate specială poate fi subiectul faptei incriminate la art.246 CP RM ne-o demonstrează dispoziția de la lit.n) art.8 al Regulamentului Agenției Naționale pentru Protecția Concurenței (anexă la Legea cu privire la protecția concurenței), conform căreia agenția dată emite decizii cu privire la aplicarea amenziilor agenților economici și conducătorilor acestora, precum și factorilor de decizie din autoritățile administrației publice, pentru acțiuni anticoncurență, pentru neexecutare a dispozițiilor sale și pentru alte feluri de încălcare a legislației cu privire la protecția concurenței.

Din aceste considerente, nu putem sprijini opinia lui A.A. Vitvițki și S.I. Ulezko, conform căreia subiectul monopolismului infracțional poate fi „doar subiectul activității economice – întreprinzătorul sau conducătorul

unei organizații comerciale” [15]. Or, noțiunea „factor de decizie” din Legea cu privire la protecția concurenței este definită practic în aceeași manieră ca noțiunea „persoana cu funcție de răspundere” din art.123 CP RM: „persoana care într-o unitate economică, indiferent de tipul de proprietate, permanent sau provizoriu, în virtutea legii, prin numire, prin alegere sau în virtutea unei anumite însărcinări, este dotată cu drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor autorității publice, fie a acțiunilor de ordin administrativ și de dispoziție, economic și organizatoric”. Astfel, nu există nici un fel de motive de a nu recunoaște posibilitatea ca o persoană cu funcție de răspundere să evolueze ca subiect al infracțiunii de limitare a concurenței libere.

În același timp, în doctrina penală se propun soluții contradictorii de calificare a acțiunilor persoanelor cu funcție de răspundere, care limitează concurența liberă. În opinia lui B.V. Voljenkin, asemenea acțiuni formează concursul dintre monopolismul infracțional și infracțiunea de abuz de putere sau abuz de serviciu (ori infracțiunea de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu) [16]. După N.A. Lopașenko, în această ipoteză, nu este necesară calificarea suplimentară potrivit normei care incriminează fapta de abuz de putere sau abuz de exces de serviciu (ori fapta de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu) [17].

În vederea rezolvării acestei dileme, este necesar a menționa că, din punctul de vedere al lui L.D. Gauhman, „infracțiunile de serviciu cu conținut alternativ sunt, printre altele, acele infracțiuni al căror subiect special poate fi o persoană cu funcție de răspundere” [18]. La rândul lor, alți autori opinează că are loc concurența dintre norma specială și norma generală; norma specială fiind cea care nu prevede expres posibilitatea săvârșirii infracțiunii de către o persoană cu funcție de răspundere, însă învederează această posibilitate [19]. În fine, M.A. Semko este de părere că dacă infracțiunea de serviciu cu caracter alternativ nu presupune indicatorul „folosirea situației de serviciu”, nici nu învederează prezența acestuia, atunci săvârșirea unei asemenea infracțiuni de către o persoană cu funcție de răspundere implică existența concursului de infracțiuni [20].

Reieșind din aceste opinii, trebuie să afirmăm că săvârșirea infracțiunii de limitare a concurenței libere de către o persoană cu funcție de răspundere (persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală) se va califica numai conform art.246 CP RM. Deci, nu este necesară calificarea suplimentară conform art.327 (335) sau art.328 (336) CP RM [21]. Aceasta tocmai datorită faptului că infracțiunea de limitare a concurenței libere este o infracțiune cu subiect special, și nu o infracțiune cu subiect general. Din această perspectivă, infracțiunea dată poate fi comparată cu infracțiunea prevăzută la art.176 CP RM. Conform acestui articol, se stabilește răspunderea pentru „încălcarea drepturilor și libertăților cetățenilor, garantate prin Constituție și prin alte legi, în dependență de sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație: a) săvârșită de o persoană cu funcție de răspundere; b) soldată cu daune în proporții considerabile”. Deosebirea constă în aceea că în art.176 CP RM persoana cu funcție de răspundere se nominalizează explicit în dispoziția de incriminare; în opoziție, în art.246 CP RM nominalizarea dată transpare implicit din descrierea laturii obiective a infracțiunii de limitare a concurenței libere.

Marele dezavantaj al dispoziției art.246 CP RM este că nu se face nici o diferențiere în planul răspunderii penale dintre persoana cu funcție de răspundere (persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală) și alte categorii de subiecți speciali ai infracțiunii de limitare a concurenței libere. Este imperioasă completarea art.246 CP RM cu alineatul (2), în care să fie reflectată agravarea răspunderii atunci când numita infracțiune este săvârșită cu folosirea situației de serviciu. În acest fel, va fi legiferată ipoteza când persoana cu funcție de răspundere (persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală) – exercitându-și funcțiile autorității publice sau acțiunile administrative de dispoziție ori organizatorico-economice – limitează concurența liberă.

În opinia lui Iu.G. Babaeva, situația de serviciu reprezintă executarea obligațiilor rezultând din funcția ocupată într-o întreprindere, instituție, organizație de stat sau a administrației publice locale (într-o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală), funcție executată în ordinea și în temeiurile stabilite de Constituție, legi, acte normative subordonate legii și contractul individual de muncă [22]. În deplină concordanță cu această viziune, se exprimă S.Brînză, care consideră că, în cazul infracțiunii săvârșite în prezența agravantei „cu folosirea situației de serviciu”, ca subiect al infracțiunii poate să apară numai o persoană cu funcție de răspundere sau o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală [23].

Toate acestea confirmă elocvent că formula „cu folosirea situației de serviciu”, pe care am ales-o pentru proiectul dispoziției de la alin.(2) art.246 CP RM, se pretează ipotezei când infracțiunea de limitare a concu-

renței libere se comite de către o persoană cu funcție de răspundere sau de o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală. Astfel, formula specificată îndeplinește funcția de circumscriere a cercului de subiecți pasibili de răspundere penală agravată pentru infracțiunea de limitare a concurenței libere. De asemenea, formula „cu folosirea situației de serviciu” îndeplinește funcția de contribuire la intensificarea apărării penale a relațiilor sociale cu privire la libertatea concurenței.

După ce am fundamentat necesitatea completării faptei incriminate la art.246 CP RM cu agravanta „cu folosirea situației de serviciu”, să răspundem la întrebarea: care trebuie să fie calificarea în cazul comiterii limitării concurenței de două sau mai multe persoane, dintre care nu toate au calitatea de persoană cu funcție de răspundere sau persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală?

Precizăm că nu avem în vedere situația când: acțiunea principală este săvârșită de o persoană cu funcție de răspundere sau o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală; acțiunea adiacentă este săvârșită de o persoană care nu are o astfel de calitate specială. În această situație, are loc coautoratul la infracțiunea prevăzută la art.246 CP RM. Așadar, calificarea se va face potrivit acestei norme, atât în privința acțiunii săvârșite de coautorul principal, cât și în privința acțiunii săvârșite de coautorul adiacent.

Mai multe dificultăți le comportă alte situații, atunci când: 1) persoana, neavând o calitate specială, contribuie la săvârșirea acțiunii principale din cadrul infracțiunii prevăzute la art.246 CP RM; 2) persoana cu funcție de răspundere (persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală) execută întreaga latură obiectivă a infracțiunii de limitare a concurenței libere; 3) persoana neavând o calitate specială contribuie la executarea acesteia.

În această ordine de idei, nu putem fi de acord cu S.Avetisean, care susține că persoana care nu are calitatea de subiect special și care organizează, instigă sau ajută la săvârșirea infracțiunii va răspunde drept coautor al infracțiunii [24].

În timp ce coautorul săvârșește el însuși infracțiunea prevăzută la art.246 CP RM, ceilalți participanți la infracțiune contribuie numai în mod mediat, indirect, prin acte de organizare, determinare sau ajutor, la comiterea acesteia. Cu alte cuvinte, organizatorul, instigatorul sau complicele la infracțiunea de limitare a concurenței libere este participantul a cărui activitate nu a fost esențială pentru săvârșirea acestei infracțiuni, ea putând fi comisă și fără aportul său. În contextul infracțiunii prevăzute la art.246 CP RM, actele de executare, de săvârșire nemijlocită a faptei incriminate de această normă sunt reduse la acelea care se încadrează strict în acțiunea descrisă în textul de incriminare: încheierea unui acord ilegal care prevede diviziunea pieței, limitarea accesului la piață, înlăturarea altor agenți economici, majorarea sau menținerea prețurilor unice (acțiunea principală); aplicarea violenței (acțiunea adiacentă).

Toți cei care nu dispun de resursele necesare săvârșirii acțiunii principale (sau a laturii obiective în întregime) nu pot fi asimilați unei persoane cu funcție de răspundere sau unei persoane care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală. Deci, nu pot avea calitatea de coautor la infracțiunea prevăzută la art.246 CP RM.

Are dreptate Iu.G. Babaeva când afirmă că săvârșirea monopolismului infracțional presupune, cu predicție, participația [25]. Într-adevăr, în alin.(4) art.9 al Legii cu privire la protecția consumatorului se disting două tipuri de acord anticoncurență la care ia parte o persoană cu funcție de răspundere:

- 1) acordul dintre o autoritate a administrației publice și o altă autoritate similară, inclusiv străină;
- 2) acordul dintre o autoritate a administrației publice și un agent economic.

În prima ipoteză, limitarea concurenței libere presupune folosirea situației de serviciu de către persoanele cu funcție de răspundere reprezentând autoritățile administrației publice, ca părți ale acordului anticoncurență.

În cea de-a doua ipoteză, limitarea concurenței libere presupune folosirea situației de serviciu de către persoana cu funcție de răspundere reprezentând autoritatea administrației publice (ca una din părțile acordului anticoncurență), precum și de către persoana care gestionează agentul economic (ca cealaltă parte a acordului anticoncurență). Atât în prima ipoteză, cât și în cea de-a doua, are loc coautoratul la limitarea concurenței libere săvârșite în prezența folosirii situației de serviciu.

Acordul anticoncurență, încheiat între două autorități ale administrației publice sau între o autoritate a administrației publice și un agent economic, poate fi organizat, determinat sau facilitat de către un terț. Fapta acestuia va fi calificată în conformitate cu alin.(3), (4) sau (5) art.42 și art.246 CP RM, respectiv ca organizare, instigare sau complicitate la limitarea concurenței libere. Această soluție se impune chiar dacă terțul

contribuitor are calitatea de persoană cu funcție de răspundere sau persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală. Or, de vreme ce contribuția lui nu a fost una „creatoare sau combativă” [26] – adică nu a constat în acțiunea tipică descrisă în norma de incriminare, nici nu s-a exprimat în paralizarea opunerii victimei, înlăturării obstacolelor din calea (co)autorului care realizează acțiunea consemnată mai sus – el nu poate fi considerat coautor al infracțiunii prevăzute la art.246 CP RM.

A.Andreev și S.Gordeicik menționează despre următoarea schemă privitoare la acțiunile autorităților administrației publice care limitează concurența: „Consilierii locali adoptă acte normative care interzic introducerea pe teritoriul unității administrativ-teritoriale corespunzătoare a anumitor mărfuri, care stabilesc cerințe ilegale privind obținerea licenței (autorizației) de către producătorii de mărfuri din alte unități administrativ-teritoriale, care statuează achitarea neîntemeiată de impozite și taxe de către acești producători etc. După aceasta, persoanele cu funcție de răspundere, având atribuții executorii, aduc la îndeplinire cerințele ilegale din actele normative respective” [27].

În aparență, faptele descrise reprezintă limitarea concurenței libere, săvârșită în coautorat, presupunând folosirea situației de serviciu de către persoane cu funcție de răspundere. Dar numai în aparență. Pentru că nu toate acțiunile autorităților administrației publice, care limitează concurența (prevăzute în art.9 al Legii cu privire la protecția concurenței), intră sub incidența art.246 CP RM. Nu comportă relevanță penală astfel de acțiuni ca: stabilirea de condiții discriminatorii sau privilegiate pentru activitatea unor agenți economici; emiterea deciziilor cu privire la stabilirea de interdicții asupra comercializării mărfurilor dintr-o zonă în alta a Republicii Moldova; emiterea deciziilor cu privire la limitarea drepturilor agenților economici de procurare sau comercializare a mărfurilor etc. Doar dacă cauzează daune în proporții considerabile intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice, asemenea acțiuni pot fi calificate conform art.327 sau 328 CP RM. Nu conform art.246 CP RM, întrucât nu implică încheierea unui acord ilegal care prevede diviziunea pieței, limitarea accesului la piață, cu înlăturarea altor agenți economici, majorarea sau menținerea prețurilor unice. O soluție contrară ar veni în dezacord cu principiul legalității, deoarece ar presupune interpretarea extensivă defavorabilă a legii penale.

Referințe:

1. Timofei S. Relevanța penală a acordului anticoncurență // Revista Națională de Drept. - 2007. - Nr.1. - P.54-58.
2. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2006. - Nr.126-130.
3. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2000. - Nr.166-168.
4. Уголовный кодекс Российской Федерации от 13 июня 1996 г. (с последующими изменениями от 21 июля 2005 г.). - Москва: Проспект, 2005.
5. Уголовный кодекс Республики Армения // www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1349&lang=rus
6. În cazul săvârșirii infracțiunii cu folosirea situației de serviciu, „ca subiect al infracțiunii poate să apară numai o persoană cu funcție de răspundere sau o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală”. – Brînză S., Ulianoschi X., Stati V. și alții. Drept penal. Partea Specială. - Chișinău: Cartier, 2005, p.264.
7. Мурадов Э. Признаки специального субъекта как критерий классификации преступлений в сфере экономической деятельности // Уголовное право. - 2003. - №4. - С.51-52.
8. Brînză S., Ulianoschi X., Stati V. și alții. Op. cit., p.463.
9. „Latura obiectivă a limitării concurenței libere include fapta prejudiciabilă care constă din: 1) acțiunea principală de încheiere a unui acord ilegal care prevede diviziunea pieței, limitarea accesului la piață, înlăturarea altor agenți economici, majorarea sau menținerea prețurilor unice; 2) acțiunea adiacentă de aplicare a violenței”. - Brînză S., Ulianoschi X., Stati V. și alții. Op. cit., p.461.
10. Ibidem, p.463.
11. Barbăneagră A., Berliba V., Gurschi C. și alții. Codul penal comentat și adnotat. - Chișinău: Cartier, 2005, p.391.
12. Карпович О.Г. Посягательства, препятствующие законной предпринимательской деятельности // Научные труды РАЮН. Вып.3. Том 2. - Москва: Юрист, 2003, с.473-484.
13. Кузнецов А.П. Уголовно-правовая ответственность за монополистические действия и ограничение конкуренции // Научные труды РАЮН. Вып.2. Том 1. - Москва: Юрист, 2002, с.543-552.
14. Некоторые проблемные вопросы квалификации преступлений, нарушающих отношения добросовестной конкуренции, совершенных организованной группой (ст.178, 179, 180 и 184 УК) // <http://sarytaccs.sgap.ru/Explore/dosukova/t212f1.htm>
15. Уголовное право. Часть Особенная / Под ред. В.Н. Петрашова. - Москва, 1999, с.240.

16. Волженкин Б.В. Экономические преступления. - Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 1999, с.138-139.
17. Лопашенко Н.А. Преступления в сфере экономической деятельности: понятие, система, проблемы квалификации и наказание. - Саратов, 1997, с.241.
18. Гаухман Л.Д. Проблемы уголовной ответственности за должностные преступления по УК РФ 1996 года // Уголовное право. - 1999. - №4. - С.4.
19. Уголовное право. Часть Особенная / Под ред. И.Я. Козаченко, З.А. Незнамовой, Г.П. Новоселова. - Москва, 1998, с.595.
20. Семко М.А. Злоупотребление властью или служебным положением из корыстной заинтересованности (проблема соотношения со смежными преступлениями): Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - Москва, 1991, с.8.
21. În acest fel, renunțăm la teza susținută anterior, conform căreia acțiunile anticoncurență, constând în activitatea autorităților administrației publice de limitare a concurenței, se califică în toate cazurile conform art.327 sau 328 CP RM. – *A se vedea*: Timofei S. Parametrii obiectului juridic special al infracțiunii de limitare a concurenței libere // *Analele Științifice ale USM. Seria „Științe socioumanistice”*. Vol.I. - Chișinău: CEP USM, 2006, p.559-563. Numai în unele cazuri acțiunile anticoncurență ale persoanei cu funcție de răspundere se califică nu conform art.246 CP RM, dar potrivit art.327 sau 328 CP RM.
22. Бабаева Ю.Г. Уголовная ответственность за недопущение, ограничение или устранение конкуренции с использованием служебного положения: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. - Москва, 2007, с.14.
23. Brînză S., Ulianoschi X., Stati V. și alții. Op. cit., p.264.
24. Аветисян С. Ответственность за организацию, подстрекательство и пособничество в преступлении со специальным составом // *Закон и право*. - 2004. - №2. - С.37-40.
25. Бабаева Ю.Г. Op. cit., p.15.
26. Mitrache C., Stănoiu R., Molnar I. și alții. Noul Cod penal comentat / Sub red. lui G.Antoniu. - București: C.H. Beck, 2006, p.420; Gliga R. Coautoratul și complicitatea – forme ale participației penale. Diferențe // *Doctrină și jurisprudență*. - 2005. - Nr.2. - P.9-21.
27. Андреев А., Гордейчик С. Монополистические действия и ограничение конкуренции: вопросы квалификации // <http://jurqa.h12.ru/all.docs/u/a/pmhOv7t9.html>

Prezentat la 12.06.2007